

Euroopa toiduliidu FoodDrinkEurope trükitud kartongpakendite suunis

Version 2, aprill 2017

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

Tõlkinud Jörgen Slet
Trükitud Eesti Print OÜ

Maaeluministeriumi ning Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti (PRIA) tellimusel
välja andnud Eesti Toiduainetööstuse Liit.
Tallinn 2018

Rahastatud Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD).

Autoriõigused kuuluvad Euroopa toiduliidule (FoodDrinkEurope), varalised õigused kuuluvad materjali tellijale.

ISBN 978-9949-88-907-5 (trükis)

ISBN 978-9949-88-908-2 (võrguväljaanne, pdf)

Suunis on kaheksa osa, mis käsitlevad järgmisi teemasid.

- A. Vastutuse välistamine ja sihtrühm
- B. Käsitlusala
- C. Sissejuhatus ja suunise eesmärgid
- D. Kehtivad nõuded
- E. Eri osapoolte kohustused toiduohutuse tagamisel
- F. Hea tava suunised trükitud kartongpakendite hankimisel
- G. Hea tava suunised trükitud kartongpakendite valmistamisel
- H. Lisaviited

A. Vastutuse välistamine

FoodDrinkEurope on juhendi koostanud heas usus oma liikmete abistamiseks ja liikmed võivad seda järgida. Juhend ei ole õiguslikult siduv dokument, ega tekita tarneahela osapooltele uusi õiguslikke kohustusi (kui nad neid ise ei võta), vaid kirjeldab tööstusharu head tava. Juhend on koostatud 2017. a aprilli seisuga¹ võimalikult täpse ja usaldusväärse, kuid JUHEND EI ANNA MINGEID GARANTIISID, EI OTSESEID EGA KAUDSEID, SEALHULGAS KAUBASTATAVUSE, KINDLAKS OTSTARBEKS SOBIVUSE, EGA MUU KOHTA. Seadusega lubatud ulatuses välistab FoodDrinkEurope täielikult juhendi sisu ja kasutamisega seotud vastutuse. Ettevõtted vastutavad ise juhendi kasutamise ning kehtivate õigusaktide nõuete täitmise või täitmata jätmise eest. Juhend ei anna konkreetseid õiguslikke või muid nõuandeid ning õigusaktid võivad eri riikides ja jurisdiktsioonides olla erinevad. Õigusaktide nõuetest ning konkreetsest olukorrast, eesmärkidest ja teiste osapooltega sõlmitud lepingute tingimustest tulenevate kohustuste osas on ettevõtetel soovitatav pöörduda juristi või muu spetsialisti poole.

Suunise eesmärk ja sihtrühm

Suunis kirjeldab head tava toidu pakendamiseks mõeldud, trükitud kartongpakendite õigusaktide nõuetele vastavuse tagamisel. See on mõeldud töötajatele, kes vastutavad trükitud kartongpakendite vastavuse eest toiduga kokkupuutuvaid materjale käsitlevatele õigusaktidele, näiteks pakkejuhtidele või -tehnoloogidele, tehnilistele juhtidele või pakendite sisseostjatele. Suunis püüab julgustada asjakohast suhtlust ja nõuetele vastavuse teabe jagamist toidutootjate ja nende pakenditarnijate vahel. Suunis annab sellistele töötajatele nõu küsimustes, mida tuleb nõuetele vastavuse hindamisel arvestada, ja viitab paljudele kohustuslikele ja vabatahtlikele standarditele, sh tööstusharu hea tava juhistele.

B. Käsitlusala

Suunis käsitleb ainult kartongist valmistatud trükitud pakendeid. Muud tüüpi trükitud pakendeid (nagu pehmeid või jäiku plastpakendeid) suunis ei käsitle, küll aga võib kirjeldatav nõuetelevastavuse tagamise meetoodika sobida ka muude trükitud pakendite puhul.

Ehkki suunis käsitleb ainult trükitud kartongpakendeid, tuleb ainete tervikpakendist migratsiooni potentsiaali korrektseks hindamiseks arvesse võtta ka pakendi ülejäänud osi (kartongimaterjal, sisekiht, alused, etiketid jne).

¹ Tõlkija märkus: Mõned lingid tekstis viidatud materjalidele on uuendatud tõlkimise ja eestikeelsena väljaandmise käigus detsembris 2018.

Märkus. Suunis käsitleb ainult trükki kartongpakendi toiduga mitte kokku puutuval poolel. Juhul, kui trükki on vaja pakendi toiduga kokkupuutuval poolele, tuleb nõuetele vastavuse tagamisel olla eriti põhjalik ning kogu tarneahelas küsimused põhjalikult läbi rääkida. Euroopa trükivärvitootjate liit (EuPIA) on koostanud suunise *Good Manufacturing Practices (GMP): Printing Inks for Food Contact Materials* (Hea tootmistava. Trükivärvid toiduga kokkupuutuval poolele materjalidele).

Suunis on EuPIA kodulehel aadressil

http://www.eupia.org/uploads/tx_edm/2016-03-31-EuPIA_GMP_4th_version_final.pdf

C. Sissejuhatus ja suunise eesmärgid

Suunis püüab kergendada suhtlust kartongpakendi lisaväärtusahela tehniliste esindajate vahel, et tagada pakendatud toidu ohutus ja täielik vastavus kõigile asjakohastele EL õigusaktidele. Konkreetsemalt püütakse suunise järgimisel vähendada ainete trükitud pakendist toiduainesse migratsiooni riski ja riski, et pakend ei vasta migratsiooni tõttu määruse (EÜ) nr 1935/2004 artikli 3 nõuetele või ei sobi toidutootja vajadustega (vt osa D).

FoodDrinkEurope usub, et toidupakendi nõuetelevastavus on kogu tarneahela ühine vastutus. Suunist tuleks tõlgendada sellest põhimõttest lähtudes.

Tarneahela eri osapoolte kohustusi toiduohutuse tagamisel kirjeldab täpsemalt osa E.

Lisaks suunises käsitletud õigusaktide nõuetele vastavuse teemadele peavad toidu tootjad, pakendajad ja tarneahela ülejäänud osapooled arvestama ka kliendipoolsete lepinguliste nõuetega.

FoodDrinkEurope jagab suunist oma liikmetele hea tava näitena.

Suunis on koostatud piisavalt üksikasjalik, et seda saaks kasutada suhteliselt väikesed ettevõtted, kellel ei pruugi olla tehnilist oskusteavet trükivärvide ja –tehnoloogia alal ega eraldi pakketehnolooge.

Suunist saab abivahendina kasutada nii uute toote-pakendikombinatsioonide ohutuse ja nõuetekohasuse tagamisel kui ka olemasoleva tootevaliku hindamisel.

D. Kehtivad nõuded

Toiduga kokkupuutuval poolele materjalide valdkonda reguleerib Euroopa Liidus raammäärus (EÜ) nr 1935/2004². Spetsiifilised ELi ühtlustatud nõuded on olemas ainult plasti, keraamika, regenereeritud tsellulooskile, ringlussevõetud plasti ning aktiivsete ja intelligentsete materjalide ja esemete kohta. Määrus (EÜ) nr 10/2011 sätestab plastidele üldise ainete migratsiooni piirnõuete ja paljude konkreetsete ainete migratsiooni piirnõueteid (SML).

Muid pakendeid reguleerib raammäärus (EÜ) nr 1935/2004 toiduga kokkupuutumiseks ettenähtud materjalide ja esemete kohta.

²<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:02004R1935-20090807&qid=1534083915102&from=ET>

Määruse 1935/2004 artikkel 3 näeb ette, et materjale ja esemeid tuleb toota hea tootmistava põhimõtete kohaselt nii, et need ei eritaks tavapära- või prognoositavates tingimustes toitu oma koostisosi kogustes, mis võivad

a) ohustada inimeste tervist

b) põhjustada toidu koostises vastuvõetamatuid muutusi

c) põhjustada selle organoleptiliste omaduste halvenemist

Määrus (EÜ) nr 2023/2006 toiduga kokkupuutumiseks ettenähtud materjalide ja esemete heade tootmistavade kohta täpsustab täiendavalt head tootmistavad, mida kohaldatakse pakendite tarneahela kõigile sektoritele ning etappidele kuni lähteainete tootmiseni, mis on välja arvatud (kohaldamisalasse kuuluvad materjalide ja esemete tootjad, nende lähteainetarnijad, materjali vormijad, pakkijad ja täitjad, müüjad ja importijad).

Kõik nimetatud osapooled peavad hea tootmistava (ja seega nimetatud määruse 1935/2004 artikli 3 nõuete) järgimise tõendamiseks kehtestama ja rakendama kvaliteedi tagamise ja kontrolli süsteemi ning alles hoidma vastavaid andmeid ja dokumentatsiooni.

Juhime tähelepanu määruse 2023/2006³ lisale, kus esitatakse üksikasjalikud eeskirjad heade tootmistavade kohta tööstusprotsessides, mis hõlmavad trükivärvide kasutamist materjali või eseme toiduga mittekokkupuutuval pinnal. Kasutusmugavuse huvides on siia lisatud väljavõte lisast suunise koostamise kuupäeva seisuga (liidu liikmetel on aga soovitatav kontrollida kehtivat redaktsiooni näidatud veebiaadressil, ja vajadusel konsulteerida juristiga).

1. Trükivärve, mida kasutatakse materjalide ja esemete toiduga mittekokkupuutuval pinnal, valmistatakse ja/või kasutatakse sellisel viisil, et trükipinnal olevad ained ei kandu edasi toiduga kokkupuutuvale pinnale:

a) substraadi kaudu ega;

b) kleepumise tõttu materjalide ja esemete virnas või rullis olekul,

koguses, mille tõttu tekib toidus ainete sisaldus, mis ei ole kooskõlas määruse (EÜ) nr 1935/2004 artikli 3 nõuetega.

2. Valmis või poolvalmis trükitud materjale ja esemeid käsitletakse ja ladustatakse sellisel viisil, et trükipinnal olevad ained ei kandu edasi toiduga kokkupuutuvale pinnale:

a) substraadi kaudu ega;

b) kleepumise tõttu materjalide ja esemete virnas või rullis olekul,

koguses, mille tõttu tekib toidus ainete sisaldus, mis ei ole kooskõlas määruse (EÜ) nr 1935/2004 artikli 3 nõuetega.

3. Trükipinnad ei tohi vahetult kokku puutuda toiduga.

Viited määruse (EÜ) nr 1935/2004 artiklile 3 on olulised, sest näitavad, et nimetatud õigusakt reguleerib trükivärvide koostisosi.

Toidupakendiks mõeldud trükitud materjalide ja esemete valmistajad peavad seega

a) hindama kasutatavate ainete ohutust

b) hindama toiduainesse migratsiooni potentsiaali

c) hindama toksikoloogist riski juhul, kui migratsioon on võimalik

³<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=celex%3A32006R2023>

Migratsiooni tõenäosus ja ulatus sõltuvad

- a) pakendatava toidu iseloomust, koostisest ja säilitamis-kasutamisujuhustest
- b) kasutatavate pakendimaterjalide koostisest ja ehitusest, sh võimalikest migratsioonibarjääridest
- c) trükitud pakendi valmistamis-, säilitamis- ja vormimismeetoditest

Seega kehtib iga migratsioonipotentsiaali hinnang konkreetse toidu, pakendi ehituse ja toidu koguse kombinatsioonile. Toidu koostise, pakendi ehituse, mis tahes pakendiosa koostise või pakendi suuruse, või kasutusjuhendi muutmine võib migratsioonipotentsiaali muuta. Vajadusel tuleb muudatustest teatada trükitud kartongpakendi tarnijale.

Põhimõtteliselt tuleks suunises käsitletud küsimusi arvestada iga erineva toidu ja trükitud pakendi kombinatsiooni puhul eraldi. On võimalik, et asjakohase riskihindamise abil saab toidu- ja/või pakenditüübid rühmitada riskikategooriatesse ja vältida korduvaid riskihindamisi tootesarja sarnastele toodetele. Lisaks saab suunise abil teha "halvima võimaliku juhu" riskihindamise näiteks tootesarja väikseima tihedusega (kergeimale) või suurima rasvasisaldusega tootele.

Tuleb silmas pidada, et hilisemaid muudatusi toidu või tervikpakendi omadustes tuleb hoolikalt analüüsida ja hinnata, kas need võivad muuta migratsioonipotentsiaali.

Riiklikud trükivärve käsitlevad õigusaktid

Šveitsi (EFTA liige) määrus.

Šveitsi toiduga kokkupuutumiseks ettenähtud materjalide ja esemete määruse 2007. a redaktsioon (SR 817.023.21) lisas uusi nõudeid pakendi trükivärvidele. Määrus jõustus 1. aprillil 2008. a 2-aastase üleminekuperioodiga. Muudetud määrus avaldati veebruaris 2011 ja see jõustus mais 2011.

Šveitsi määrus on kättesaadav Šveitsi föderalse rahvaterviseameti (Federal Office of Public Health, FOPH) kodulehel kõigis riigikeeltes (saksa, prantsuse ja itaalia keeles)⁴.

FOPH kodulehel on ka Šveitsi pakenditrükivärvide määruse mitteametlik tõlge inglise keelde.

Pakenditrükivärve võib valmistada ainult lisas 1 (plastide I, II ja III nimekirjas) ning lisas 6 loetletud ainetest. Viimases, lisas 6, loetletakse sideained (monomeerid); värvid ja pigmendid; lahustid (sh energeetiliselt polümeriseeritavad monomeerid); lisandid (lisaks pigmentide valmistamisel kasutatavatele lisanditele) ja fotoinitsiaatorid.

⁴ Tõlkija märkus: Nimetatud määruse 2016. a tehtud uuendustega kehtiv redaktsioon on aadressil <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/20143393/index.html>. Uuenduste tulemusena on trükivärvides lubatud ainete loetelu nüüd esitatud määruse 10. lisas, mille ingliskeelne tõlge on Šveitsi föderalse toiduohutus- ja veterinaarameti (Federal Food Safety and Veterinary Office, FSVO) kodulehel aadressil <https://www.blv.admin.ch/blv/en/home/gebrauchsgegenstaende/materialien-in-kontakt-mit-lebensmitteln.html> (valida „Annex 10 of the Ordinance of the FDHA on materials and articles intended to come into contact with food-stuffs“). Muus osas on selgitus üldjuhul asjakohane, v.a see, et kehtivas tekstis ei ole lubatud ained esitatud mitte A- ja B-nimekirjadena, vaid on ühe loeteluna, milles muude aspektide hulgas on näha aine kuuluvus A- või B-kategooriasse.

Lisa 6 jaguneb nimekirjadeks A ja B. A-osas on toiduga kokkupuutuvate materjalide valmistamiseks mõeldud ained, millele on antud hinnang. Ainetel, millel puudub arvvärtus SML-veerus, loetakse vastavalt olukorrale piirmääraks üldmigratsioon 10 mg/dm² või 60 mg/kg (vrd lisa 1 artikkel 3).

B-osas loetletud ainetele ei ole antud ametlikult tunnustatud teaduslikku hinnangut (nt EFSA teaduskomitee oma). Nende ainete kasutamine on lubatud, kui nende ülekanne toitu või toidu mudelainesse ei ole tuvastatav. Ülekande puudumist võib tõendada "halvima võimaliku juhu" arvutuste või praktilise katse abil.

B-osas loetletud ained peavad migratsioonikatses jääma alla usaldusväärse analüüsimeetodi avastamisläve. Avastamislävi sõltub aine koostisest; massikontsentratsioonina ei tohi see toidus või toidu mudelaines ühelgi juhul ületada 0,01 mg/kg (koos analüütilise hälbega). Ainetel, mida saab rühmitada sarnase toksikoloogia või põhistruktuuriga ühendirühmaks (nt isomeerid), kehtib piirvärtus nende ainete kontsentratsioonide summale.

Lisa 6 on saadaval FOPH kodulehel ja seda uuendati viimati 1. detsembril 2016, kusjuures muudatused jõustuvad 1. mail 2017.

Euroopa Komisjon on teatanud, et kavandab toiduga kokkupuutuvate trükitud materjalide meetet 2018. a keskel.

E. Eri osapoolte kohustused toiduohutuse tagamisel

Heas tavas näeme me, et tarneahela osapooltel on järgmised kohustused:

1. Toidu tootja / pakendaja

- Dokumenteerib toidu põhiomadused ja edastab teabe trükitud kartongpakendi tarnijale.
- Kirjeldab tehnilises kirjelduses üksikasjalikult tervikpakendi ehitust ja trükitud pakendi ettenähtud kasutusviisi toote kogu elutsükli ulatuses.

Märkus. Teabe edastamisel peavad mõlemad pooled järgima võimalikke konfidentsiaalsuslepinguid. Üksikasjaliku teabe leiate allolevast lõigust F.

2. Trükitud kartongpakendi tarnija

- Edastab toidu põhiomadused ning teabe pakendimaterjali kasutusjuhise, koostise ja ehituse kohta komponentide (nt trükivärvid, kattedihid, liimid ja substraadid) tarnijatele.
- Valib toidu põhiomaduste ja kasutusjuhise ning funktsionaalse tõkkekihi (määratlus allpool) olemasolu alusel kasutamiseks sobivad komponendid (nt trükivärvid, kattedihid, liimid, substraadid ja trükitarvikud).
- Tagab, et toiduga kokkupuutuva pakendi valmistamisel on järgitud head tootmistava (GMP) vastavalt määruse 2023/2006 nõuetele.

Märkused

1. Funktsionaalse tõkkekihi määratleb Komisjoni määrus (EÜ) nr 10/2011 toiduga kokkupuutumiseks ettenähtud plastimaterjalide ja -esemete kohta (koos muudatustega):

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:02011R0010-20180626&qid=1534087992314&from=ET>

Artikli 3 lõige 3 ütleb: "*funktsionaalne tõkkekhiht* - ühest või mitmest toiduga kokku puutuva materjali kihist koosnev tõkkekhiht, mis tagab valmismaterjali või -eseme vastavuse määruse (EÜ) nr 1935/2004 artiklile 3 ja käesoleva määruse sätetele;"

2. "Absoluutse tõkkekhihi" all mõistetakse üldjuhul tõkkekhihti, mis välistab igasuguse migratsiooni (nagu klaaspudel või alumiiniumpurk). Absoluutne tõkkekhiht ei ole sama mis funktsionaalne tõkkekhiht – kui viimane võimaldab vähest migratsiooni (<10 ppb), jääb see siiski veel määruse 1935/2004 nõuetele vastavaks.

MÄRKUS

"absoluutne tõkkekhiht" toimib igat tüüpi toidu ja migreeruvate ainetega;

"funktsionaalse tõkkekhihi" efektiivsust tuleb hinnata iga juhtumi puhul eraldi.

3. Komponentide tarnija

- Soovitab ainult materjale, mis eespool kirjeldatud silmas pidades võimaldavad tarnija edastatud tehnilise teabe kohasel kasutamisel tagada vastavuse määruse (EÜ) nr 1935/2004 artikli 3 migratsiooninõuetele.

Märkus. Arvestades kasvavat tähelepanu ainete migratsioonile trükitud pakenditest on paljud trükivärvi tootjad välja töötanud spetsiaalsed vähemigreeruvad trükivärvid* ning saavad anda soovitusi nende valikul ja kasutamisel.

* Pakenditrükivärvi tööstuse tööühma (*Packaging Ink Joint Industry Task Force, PIJITF*) dokument "Selgitav märkus toidupakendi trükivärvide migratsioonipotentsiaali ja selle pakendi ehitusest sõltuvuse hindamise kohta" (*Explanatory Note on the assessment of migration potential from food packaging inks and its dependency on the packaging structure*) määratleb vähemigreeruva trükivärvi nii:

"Vähemigreeruv trükivärv on toidupakendile mõeldud trükivärv, mille koostisosad on valitud selliselt, et kui trükivärvi kasutamisel järgitakse head tootmistava ja trükivärvi tootja juhiseid konkreetse kasutusviisi jaoks, jääb migratsioon valmis trükivärvi kihist lubatud piirnormide piiresse."

Enne sellist määratlemist kasutasid eri tootjad vähemigreeruvate trükivärvide kirjeldamiseks erinevaid termineid. Kui trükivärvi nimetatakse "vähemigreeruvaks" või kuidagi sarnaselt, on osapooltel seetõttu soovitatav kokku leppida terminite täpne tähendus.

4. Kõik tarneahela osapooled

- Tagavad kõigi pakendite ja pakendi komponentide valmistamisel kasutatavate materjalide ja tarkvute dokumenteeritud jälgitavuse tarneahelas kuni lähteaineteni.

Pakendatud toidu kõigile kehtivatele nõuetele vastavuse eest vastutab siiski toidutootja.

F. Hea tava suunised trükitud kartongpakendite hankimisel

Toidutootja peab välja selgitama tervikpakendi kõigi osade (nt trükitud kartong, sisekiht, alused, reklaamlipikud ja peale pandud etiketid) nõuetekohasuse eest vastutava(d) isiku(d). Sageli on selleks tehniline juht või nõuetekohasuse juht tarnivas ettevõttes.

Kui see on migratsioonipotentsiaali seisukohalt oluline, peab toidutootja trükitud kartongpakendi valmistajale edastama pakendatava toidu ja tervikpakendi ehituse üksikasjaliku tehnilise kirjelduse. Täpsemalt vt lõik E1 eespool.

Teave tuleb trükitud kartongpakendi tarnijale edastada kirjalikult.

Järgneb mittetäielik loetelu parameetritest ja teabest, mida toidutootja peab silmas pidama ja vajadusel kartongpakendi tarnijale edastama.

a) Toidu omadused

Migratsioonipotentsiaali mõjutavad toidu omadused, sh nt kogus pakendis, toidu (vedela või tahke) tihedus ja pindala, põhikoostisosad, rasvasisaldus, niiskusesisaldus, pakendiga kokku puutuv toidu pindala jne. Määratleda tuleks ka riigid, kus pakendatud toitu turustatakse.

b) Muu oluline teave

Muu migratsioonipotentsiaali seisukohalt oluline teave, nagu pakendamistemperatuur, säilitamistemperatuur, säilimisaeg ja kasutusjuhised. Kui toode on tarbimisel mõeldud kuumutamiseks või küpsetamiseks trükitud pakendis, tuleb trükivärvide (ja liimide) sobivust kontrollida eriti hoolikalt ning võtta arvesse kuumutamise / küpsetamise temperatuuri ja kestust.

Veenduda tuleks, et pakendi märgistus sisaldab tarbijale selgeid kuumutamise / küpsetamise juhiseid. Silmas tuleb pidada ka migratsiooniriski juhul, kui tarbija ületab toidu säilimisaega ja/või kuumutamise / küpsetamise temperatuuri või kestust.

c) Tervikpakendi ehituse tehniline kirjeldus

Tervikpakendi ehituse tehniline kirjeldus. Annab trükitud kartongpakendi tarnijale teada, kas lisaks trükitud kartongile kasutatakse muud pakendimaterjali (nt plastist sisekiht või alus), kas pakendil on funktsionaalseid tõkkekihte ja kas aineid võib migreeruda ka muudest trükiga osadest (nt etiketidest ja lipikutest). Lisada tuleb ka teave trükitud kartongpakendi kasutusviisi kohta.

Funktsionaalsete migratsioonitõkkekihtide olemasolul tuleb nende kohta edastada kogu teave; registreerida tuleb andmed mis näitavad, et materjali saab pidada migratsioonitõkkekihiks. Silmas tuleb pidada seda, et tavapärased plastkiled tõenäoliselt ei toimi tõkkekihina trükitud kartongpakendi osadest migreeruvatele ainetele.

Mitmekomponentse materjali puhul tuleks eraldi hinnata kõiki kihte, sh liime, trükivärve, kattekihte, lakke, etikette või trükitud lipikuid. Kirjeldada tuleb kihtide paksus. Arvestada tuleb seda, et mis tahes materjali potentsiaalsed migratsiooni tõkestavad omadused võivad sõltuda nii materjalikihi paksusest kui ka temperatuurist.

Arvestada tuleb ka võimalikku migratsiooni kontaktivaba trükiga, nt jugatrükiga, lisatud teabe (säilimisaeg, parim-enne, partii tähistus ja muu muutuv teave) trükivärvidest. Selle riski vältimiseks on saadaval spetsiaalsed trükivärvid, näiteks munadel kasutatavad trükivärvid.

Kui pakendis kasutatakse muid osi nagu kihid, trükitud lipikud ja peale pandavad etiketid, peab toidutootja vajadusel edastama nende tarnijatele eespool lõikudes a, b ja c märgitud teabe ning hankima neilt teavet võimalike migratsioonipotentsiaaliga ainete kohta, k.a nende ainete migratsiooni piinormid (SML) toiduga kokkupuutuvaid plaste käsitlevates EL nõuetes (määrus nr 10/2011 koos muudatustega) või muud piirangud (nt vastuvõetav või lubatav (talutav) ööpäevane kogus (ADI/TDI)). Märkus: selline teave võib sisalduda ka vastava tarnija väljastatud vastavusdeklaratsioonis.

Kogu asjakohane teave pakendiosade tarnijatelt tuleb edastada trükitud kartongpakendi tarnijale tervikpakendi ehituse tehnilises kirjelduses.

Märkus. Toidutootjalt trükitud kartongpakendi valmistajale edastatav teave peab olema korrektne ja hilisemate migratsioonipotentsiaali mõjutada võivate muudatuste tegemisel tuleb kartongpakendi valmistajat neist teavitada.

(Märkus. Kõik kasutusel olevad pakendivormid on soovitatav perioodiliselt üle vaadata ja veenduda, et tehtud pole dokumenteerimata muudatusi.)

Toidutootja peab paluma trükitud kartongpakendi tarnijal kogu edastatud teabe üle vaadata ja väljastada kirjalik kinnitus trükitud kartongpakendi sobivuse kohta antud kasutusviisiks toidutootja antud teavet arvestades.

Kinnituse peab allkirjastama tarniva ettevõtte vastutav vanemtöötaja (näiteks tehniline juht, nõuetekohasuse juht või juhataja) ja see peaks ideaaljuhul kinnitama, et:

- trükitud kartongpakendi tehnilisi omadusi ei muudeta ilma ostja eelneva nõusolekuta;
- võttes arvesse kirjeldatud pakendi ehitust ja osi ning muud asjakohast edastatud teavet, sobib trükitud kartongmaterjal antud kasutusviisiks ja kirjeldatud toidu pakendamiseks;
- ainete migratsioon tarnitavast trükitud kartongpakendist toitu on viidud miinimumini ja ei muuda toitu määruse (EÜ) nr 1935/2004 artikli 3 nõuetele mittevastavaks;
- trükitud kartongpakend on valmistatud vastavalt hea tootmistava määruse (EÜ) nr 2023/2006 nõuetele ja vastab täielikult muude kehtivate toiduga kokkupuutuvaid materjale reguleerivate EL õigusaktide nõuetele.

Märkus. Trükitud kartongpakendi tarnija võib selle teabe või osa sellest esitada oma vastavusdeklaratsioonis; juhul kui nimetatud nõuded ei ole piisavalt täidetud peaks toidutootja siiski kaaluma täiendavate kinnituste küsimist.

Vajadusel peab trükitud kartongpakendi tarnija enne pakendi kasutusviisiks sobivuse kinnitamist pöörduma toidu tootja või pakendaja poole ja lahendama toidu või pakkematerjalide tehnilise kirjeldusega seonduvad küsimused või lahknevused.

Toidutootja peaks silmas pidama trükitud kartongpakendi tarnija järgitavat kvaliteedijuhtimisstandardit, milleks võib olla nt ISO 9001, BRC/IOP pakendistandard või muu sarnane standard.

G. Hea tava suunised trükitud kartongpakendite valmistamisel

Migratsioonikatseteks ja/või riski hindamiseks vajaliku teabe, nagu komponentide koostise ja muu ettevõttesise teabe (sh potentsiaalsete migreeruvate ainete loetelu) saamiseks tuleb trükitud kartongpakendi tarnija ja/või trükivärvi või komponentide tootjaga tõenäoliselt sõlmida konfidentsiaalsusleping. Selline teave võidakse anda kas migratsioonikatseid tegevale sõltumatule laborile või (trükivärvi või komponentide tootja nõusolekul) toidu tootjale või pakendajale. Kui konfidentsiaalsusküsimused on lahendatud, on tõenäoliselt võimalik toidutootja ja trükitud kartongpakendi tarnija koostöös koostada tervikpakendi potentsiaalsete migreeruvate ainete loetelu.

Trükitud kartongpakendi tarnija peab

- suutma näidata, et on kursis ainete trükitud pakendist toitu migratsiooni teemaga ja tehniliste lahendustega selle migratsiooni vältimisel;
- näitama avatust ja läbipaistvust trükitud toodete valmistamisel kasutatavate trükiprotsesside ning trükivärvide ja muude komponentide tüüpide, tarnijate ja kaubanimede osas;
- suutma näidata, et on kõigi komponentide migratsiooniriski hinnanud ja et hinnanguline migratsioon jääb allapoole taset, mis muudaks trükitud pakendi määruse (EÜ) nr 1935/2004 artikli 3 nõuetele mittevastavaks;
- suutma riski hinnangus näidata kindlate ainete vastavust migratsiooni piirnormide (SML) või suurima lubatud koguse (QM) nõuetele, isegi kui need ei kehti kartongpakenditele, vaid on näiteks sätestatud kehtivates EL toiduga kokkupuutuvate plastide õigusaktides. Trükitud kartongpakendi tarnija peab silmas pidama Euroopa trükivärvitootjate liidu (EuPIA) avalikku pakenditrükivärvide lähteainete loetelu, Šveitsi pakenditrükivärvide nõudeid (jõustusid aprillis 2010) ja muid tööstusharu hea tootmistava suuniseid;
- suutma näidata, et trükitud toode on valmistatud dokumenteeritud head tootmistava (GMP) järgides ja olema valmis edastama toidutootjale kas rakendatava GMP koopiat või viite sellele;
- suutma näidata toimivat töökorraldust trükivärvi ja muude komponentide partiide ning (trükivärvi / komponentide tarnijate kaudu) nende valmistamisel kasutatavate lähteainete jälgitavuse tagamiseks ja dokumenteerimiseks tarneahelas;
- trükivärvi / komponentide lisanditest tulenevate migratsiooniprobleemide riski minimeerimiseks suhtlema oma trükivärvi / komponentide tarnijatega ja tagama, et trükivärvi (või trükitud kartongpakendite muude komponentide) valmistamisel kasutatavatele lähteainetele on paigas tehnilised nõuded;
- suutma näidata, et tähelepanu pööratakse (virnas või rullis kleepumisest tingitud) trükivärvi koostisosade trükitud toote trükiga poolelt trükita poolele ülekande minimeerimisele. Silmas tuleb pidada ka valmis trükitud toodete käsitlemist, ladustamist ja transporti ajal, kui need on veel trükkija käes. Trükitud kartongpakendi tarnijal peavad kasutusel olema abinõud valmistoodete kaitseks saastumise eest, sh näiteks diisli- või gaasikütusel töötavate kahveltõstukite heitgaaside eest;
- suutma näidata, et muudatuste haldamiseks on paigas toimiv töökorraldus, kus riskihinnanguid vajadusel uuendatakse, kui trükivärvi, liimi, substraadi või muu materjali tehniliste näitajate muutus võib muuta migratsiooniriski;
- suutma näidata toimivat korraldust uute pakendi ehituse ja migratsiooniga seotud riskide tuvastamiseks ning nende tuvastamisel riskihinnangute üle vaatamiseks toidutootjat aegsasti teavitama.

Trükivärvi ja teiste komponentide tarnijad peavad

- olema trükitud kartongpakendi tarnijaga võimalikult avatud trükivärvi või teiste komponentide migratsiooni seisukohalt oluliste tehniliste omaduste ja sobivuse osas;
- tegema kättesaadavaks kõigi trükivärvides (või muudes komponentides) kasutatavate teadaolevate või potentsiaalsete migreeruvate ainete toksikoloogilised ohutushinnangud.

Eespool nimetatud suuniste mittejärgimise või nendest erandite esinemise korral peab trükitud kartongpakendi tarnija need erinevused identifitseerima ning toidutootjaga ja vajadusel trükivärvi või muude komponentide tarnijaga läbi arutama, et välistada EL õigusaktidega vastuolus olevat migratsiooni riski ja tagada kartongpakendi sobivus kasutusviisiks.

Silmas tuleb pidada võimalust, et trükitud kartongpakendi tarnija saab kasutada rohkem kui ühte trükipressi. Sellega seoses peaks trükitud kartongpakendi tarnija täpsustama, kas a) kasutatavat seadmestikku kasutatakse ainult toiduga kokkupuutuvate pakendite valmistamiseks (st seda ei kasutata samas ka toiduga mitte kokku puutuvate toodete valmistamisel) ja b) selles kasutatakse ainult vähemigreeruvaid* trükivärve. Kui seadmestikku ei kasutata ainult toiduga kokkupuutuvate toodete valmistamiseks või selles ei kasutata ainult vähemigreeruvaid* trükivärve, peab trükitud kartongpakendi tarnija selgitama meetodikat, millega välditakse ristsaastumist eri trükivärvide või partiide vahel, ja kuidas on meetodika efektiivsust kontrollitud.

* Vt määratlust lk 6

Võimaliku fotoinitsiaatorite või muude koostisosade migratsiooni piiramiseks alakõvastunud UV-kõvastuvatest trükivärvidest peab trükitud kartongpakendi tarnija veenduma, et UV-lambid on valitud õigete tehniliste näitajatega ja on heas töökorras. Trükitud kartongpakendi tarnijal peab seega olema paigas meetodika ja dokumentatsioon, mis käsitleb UV-lampide ja reflektorite tehnilisi näitajaid, puhastamist, kontrollimist ja asendamist ning kõvastumisprotsessi liinikiirusest sõltuvuse kontrolli (kui kasutatav liinikiirus on suurem kui see, mille järgi valiti UV-lampide tehnilised näitajad, võib esineda alakõvastumist).

Trükitud kartongpakendi tarnija peab üles näitama avatust ja läbipaistvust kõigi halvima võimaliku juhu arvutuste osas, mida kasutatakse migratsioonipotentsiaali ja migratsioonikatsete vajaduse või vajaduse puudumise hindamiseks. NB! Halvima võimaliku juhu arvutused võivad sobida migratsioonikatseid või vähemigreeruvaid trükivärve nõudvate kõrge riskiga toidu/pakendi kombinatsioonide tuvastamiseks, või pakendatud toidu määruise (EÜ) nr 1935/2004 artikli 3 nõuetele mittevastavaks muutva migratsioonipotentsiaali välistamiseks; seega võib see olla alternatiiviks laborikatsetele. [Väikeste] vigade võimaluse arvestamiseks teistelt osapoolelt pärinevas teabes, näiteks [kergete] kõikumiste arvestamiseks kihipaksuses, toidu koostises ja kasutusjuhendi järgimises, peaks trükitud kartongpakendi tarnija arvestama tulemust koos veapiiridega.

Avatud ja läbipaistev tuleks olla ka nõuetele vastavuse näitamisel kasutatud migratsioonikatsete osas. Kui tehtud on migratsioonikatseid, peab trükitud kartongpakendi tarnija olema valmis avaldama nende üksikasju, sh tulemusi ja kasutatud meetodikat / laborit. Ideaaljuhul tuleks need avaldada labori katseprotokolli näol (labor ise peaks olema tehtava katse osas akrediteeritud).

Trükitud kartongpakendi tarnija peab suutma näidata, et hea tootmistava määruisele 2023/2006 vastavas tootmises rakendatakse ohu kindlakstegemist ja protsessijuhtimist migratsiooni ja virnas või rullis kleepumisest tingitud ülekande piiramiseks.

Arvestada tuleb ka trükitud kartongpakendi tarnija poolse plaanipärase või erandliku alltöövõtu kasutamisega.

H. Lisaviited

Suuname erilist tähelepanu Pakenditrükivärvi tööstuse töörühma (*Packaging Ink Joint Industry Task Force, PIJITF*) dokumendile "Selgitav märkus toidupakendi trükivärvide migratsioonipotentsiaali ja selle pakendi ehitusest sõltuvuse hindamise kohta" (*Explanatory Note on the assessment of migration potential from food packaging inks and its dependency on the packaging structure*). See on FoodDrinkEurope'i kodulehel, aadressil:

http://www.fooddrinkeurope.eu/uploads/static_pages_documents/A1-PIJITF_Explanatory_Note_Migration_Potential.pdf

Lisaks on põhjalikumad teavet hea tava kohta trükivärvide valikul ja kasutamisel paberist ja kartongist toidupakenditel väljastanud Euroopa trükivärvitootjate liit (EuPIA)

<http://www.eupia.org/index.php?id=29>

Euroopa kartongitootjate liit (*European Carton Makers Association, ECMA*) andis hea tootmistava suunise välja detsembris 2013

<http://www.ecma.org/uploads/Bestanden/Publications/GMP/UK%20GMP%20%20Version%201.1%20%2016%2012%202013%20%20-%20FINAL.pdf>

Pöörake tähelepanu ka Briti trükikäitiste liidu (BPIF) dokumendile "Kartongpakendite hea tootmistava" (*Good Manufacturing Practices for Carton board Based Packaging*), mis on saadaval BPIF-ilt.

Lisaks soovitage tähelepanu pöörata BRC/IOP ülemaailmsele pakendi- ja pakendimaterjalide standardile (*BRC/IOP Global Standard for Packaging and Packaging Materials*), mis on saadaval BRC raamatupoes:

<http://www.brcbookshop.com/bookshop/packaging-and-packaging-materials/c-24/c-71>

Soovitage tähelepanu pöörata ka BLL-i dokumendile "Tehnilised nõuded toidu pakendamisahelas" (*Specifications in the Food Packaging Chain*):

<https://www.bll.de/de/lebensmittel/verpackung>

Määrust (EL) nr 10/2011 (toiduga kokkupuutumiseks ettenähtud plastimaterjalide ja -esemete kohta) käsitlevad liidu suunised seoses tarneahelas esitatava teabega (*Union Guidance on Regulation (EU) No 10/2011 on plastic materials and articles intended to come into contact with food as regards information in the supply chain*):

https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/cs_fcm_plastic-guidance_201110_en.pdf

https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/cs_fcm_plastic-guidance_201110_et.pdf

Ja lõpuks suuname tähelepanu ka Euroopa toiduliidu FoodDrinkEurope eraldi suunisele ringlussevõetud kartongi kasutamise kohta toiduga kokkupuutumiseks mõeldud viisil:

http://www.fooddrinkeurope.eu/uploads/publications_documents/FoodDrinkEurope_Guidelines_safe_use_of_paper_and_board_made_from_recycled_fibres.pdf